

Uittreksels uit de criminele vonnisboeken van GOUDA
over de periode 1447 – 1810 / samengesteld door drs. C. Doedeijns,
2001 - 2003.

Bronnen: ac 2 (oud-rechterlijk archief Gouda) inv.nrs. 176 - 181

inv.nr. 176   1447 - 1558

inv.nr. 177   1559 - 1609

inv.nr. 178   1610 - 1623

inv.nr. 179   1624 - 1669

inv.nr. 180   1719 - 1756

inv.nr. 181   1756 - 1810

Aanwijzingen voor de gebruikers

Paginerings

Het oudste deel (inv.nr. 176) is “modern” gepagineerd. Tussen pagina 20 en 21 is bij de restauratie ten onrechte een latere bladzijde bijgebonden, die als bladzijde 20a is aangeduid. Datzelfde geldt voor twee bladen tussen pagina 306 en 307, aangeduid als bladzijde 306a t/m 306d. Overigens zijn in het verleden bij het herbinden meer fouten gemaakt in de volgorde.

Bij de aanduiding van de bladzijde zijn voorloopnullen gebruikt, die in het originele register niet voorkomen.

In de volgende delen (inv.nrs. 177 – 181) is de oorspronkelijke foliëring gehandhaafd. De aanduiding “blz.” verwijst daarnaar. Blz. 033v is dus folio 33 verso. Fouten in de foliëring zijn stilzwijgend verbeterd.

Topografische namen; aanduidingen van beroepen

Plaats, streek of land van herkomst van een dader staat tussen () achter de naam.

Zoveel mogelijk zijn topografische aanduidingen in de huidige spelling weergegeven. In veel gevallen kon de plaatsnaam worden herleid tot het moderne equivalent.

In de samenvattingen zijn bepaalde zaken gestandaardiseerd; met name de aanduiding van een beroep is genormaliseerd naar de huidige spelling of betekenis.

Overige aanwijzingen

Waar in de originele registers gedeelten onleesbaar waren, is dat doorgaans aangeduid met drie punten (meestal tussen haakjes geplaatst).

Uit het oudste deel (inv.nr. 176) zijn steeds de namen van de genoemde functionarissen (baljuw, schout, burgemeesters en schepenen) opgenomen, voor zover in het register vermeld, en voor zover ze de eerste keer op een bepaalde datum voorkomen. (In de vonnissen zelf staat bij volgende vonnissen op één datum dan ook steeds vermeld *ut supra* (“zoals hierboven”).)

Wanneer de leeftijd van een dader wordt genoemd, staat in het origineel bijna altijd vermeld “omtrent”.

Patroniemen (vadersnamen), zoals Janszoon, Claasdochter, e.d., zijn gestandaardiseerd tot Jansz en Claasdr.

Gebruikte en/of aanbevolen literatuur

Rechtsbronnen der stad Gouda / uitg. L.M. Rollin Couquerque; A. Meerkamp van Embden. - 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1917. - reeks: Werken der Vereeniging tot uitgaaf der bronnen van het oud-vaderlandsche recht, tweede reeks 18

Fockema Andreae's rechtsgeleerd handwoordenboek / bewerkt door N.E. Algra; H.R.W. Gokkel. - Alphen a/d Rijn, Tjeenk Willink, 1977. - 4e dr.

Practisyns woordenboekje of Verzameling van meest alle de woorden in de rechtskunde gebruikelijk / F.L. Kersteman; ingel. door J.E. Ennik en P. Brood; fotomech. heruitg. - Groningen etc., Regio Projekt, 1988, 1996. Oorspr. uitg. Dordrecht, Blussé, 1785.

Glossarium van oude Nederlandse rechtstermen / M. van Hattum; H. Rooseboom. - Amsterdam, UvA, 1977. - Reeks: Verzamelen en bewerken van de jurisprudentie van de Grote Raad NR 2.

Misdaad en straf in Amsterdam : een onderzoek naar de strafrechtspleging van de Amsterdamse schepenbank 1490-1552 / J.E.A. Boomgaard. - Zwolle / Amsterdam, Waanders / Gemeentearchief, 1992. - Proefschrift UvA. - Reeks: Publikaties van het gemeentearchief Amsterdam 21.

Opgelegde bedevaarten : een studie over de praktijk van opleggen van bedevaarten (met name in de stedelijke rechtspraak) in de Nederlanden gedurende de late middeleeuwen (ca. 1300 - ca. 1550) / J. van Herwaarden. - Assen, van Gorcum, 1978. - Proefschrift.

De schandstraffen in het wereldlijk strafrecht in de Zuidelijke Nederlanden van de middeleeuwen tot de Franse tijd bestudeerd in Europees perspectief / Paul de Win. - Brussel, Paleis der Academiën, 1991. - 276 p.; 26 cm. - Proefschrift (ged.) Gent 1989. - reeks: Verhandelingen Kon. Ac. WLSK 53.139. - Recensie: BMGN 109 (1994) 268-269.

Het werk van de vos : samenleving en criminaliteit in de middeleeuwen / D.A. Berents. - Zutphen, Walburg Pers, 1985.

Galg en rad, een eindbestemming : een onderzoek naar het galgenveld of het gerecht in Gouda / Adriana G. Bontenbal. In: *De Schatkamer* 17 (2003) 1-24.

Korte verklarende woordenlijst

aalmoezenierskamer	bestuur van de algemene instelling van armenzorg; in 1586 ingesteld naast de armenzorg van de Heiligegeest, die alleen voor poorters van Gouda was bestemd
arbitrale correctie	straf naar goeddunken van de rechter
baljuw	hoogste vertegenwoordiger van de landsheer in de stad Gouda: fungeert als officier van justitie, maar is tevens voorzitter van de schepenbank (college van <i>schepenen</i> , ook wel met vierschaar aangeduid) en zorgt voor de uitvoering van de vonnissen
banbreuk	overtreding van een verbanning, dus bijvoorbeeld van een verbod om in de stad Gouda terug te keren
burgemeesters	dagelijks bestuur van de stad (te vergelijken met de huidige wethouders); tot 1477 twee, daarna vier personen
castimentshuisje	huisje voor de opsluiting (bestrafing, kastijding) van een gevangene; voor het eerst wordt hiervan in 1530 melding gemaakt
confiscatie	inbeslagneming
huisarmen	ook wel: (t)huiszittende armen; armen die niet in een van de godshuizen (gasthuis, eeshuis, leprooshuis, e.d.) zijn opgenomen en door een instelling van armenzorg worden ondersteund
interdictie	verbod
jurisdictie	rechtsgebied, gebied waar aparte rechtsregels (voor Gouda: het <i>stadsrecht</i>) gelden, dus waarover de zeggenschap van een bestuur (bijvoorbeeld het stadsbestuur van Gouda) zicht uitstrekt; omdat in Gouda het rechtsgebied zich uitstreckte tot een gebied buiten de stadswallen, wordt vaak gesproken over <i>stad en jurisdictie</i> of <i>stad en vrijheid</i>
kamer	burgemeesters en schepenen; ook: het vertrek waarin de <i>magistraat</i> en vierschaar (schepenbank) vergadert
magistraat	belangrijkste bestuurscollege van de stad, bestaande uit burgemeesters, schepenen en baljuw / schout; de magistraat stelde de stedelijke verordeningen op
officier	vertegenwoordiger van de landsheer (zie ook <i>baljuw</i> en <i>schout</i>)
poortpanding	(1) panding; beslaglegging op onroerend goed t.b.v. (eventuele) verkoop bij executie wegens onbetaalde schuld; meestal conservatoir beslag t.b.v. begin van een proces (zelden is sprake van executoriaal beslag); (2) de rondgang van het gerecht door de stad waarbij panding kon plaats vinden (een week voor Palmzondag, Kiliaan, Allerheiligen en Kerstmis); inzake huisrenten: de zaterdag voor deze feestdagen
sc.	schelling
schepenen	rechtsprekend college van 7 personen; samen met de baljuw ook wel als <i>gerecht</i> (<i>schepenbank</i> , <i>vierschaar</i>) aangeduid
schout	in Gouda: vertegenwoordiger van de landsheer belast met de handhaving van de openbare orde; later bekleedt doorgaans in Gouda de baljuw tevens de functie van schout
st.	stuiver
vredebreuk	overtreding van de stadsvrede, d.w.z. inbreuk op de rechtsorde (in het bijzonder: op een opgelegde verzoening tussen twee partijen)
vrijheid	zie: <i>jurisdictie</i>
zoen	verzoening